

חוק-יסוד: הממשלה¹

1. **המהות** הממשלה היא הרשות המבצעת של המדינה.
2. **מקום המושב** מקום מושבה של הממשלה הוא ירושלים.
3. **אמון הכנסת בממשלה** הממשלה מכהנת מכוח אמון הכנסת.
4. **אחריות** הממשלה אחראית בפני הכנסת אחריות משותפת; שר אחראי בפני ראש הממשלה לתפקידים שעליהם ממונה השר.
- 2.5 **הרכב הממשלה (תיקונים מס' 1, 3, 8 וה"ש ו-11)** (א)³ הממשלה מורכבת מראש הממשלה ומשרים אחרים, ובממשלת חילופים - גם מראש ממשלה חלופי.

¹ ס"ח התשס"א, עמ' 158 (פורסם ביום 18.3.2001); תיקון מס' 1 - ס"ח התשע"ד, עמ' 346 (חל מהבחירות לכנסת ה-20); תיקון מס' 2 - ס"ח התשע"ד, עמ' 554; תיקון מס' 3 וה"ש לכנסת ה-20 - ס"ח התשע"ה, עמ' 188; תיקון מס' 4 - ס"ח התשע"ה, עמ' 249 (תיקון עקיף במסגרת "החוק הנורווגי" - חלק מהסעיפים נקבעו כהוראת שעה לכנסת ה-20); תיקון מס' 5 - ס"ח התשע"ח, עמ' 112; תיקון מס' 6 - ס"ח התשע"ח, עמ' 636; תיקון מס' 7 - ס"ח התשע"ח, עמ' 900; תיקון מס' 8 וה"ש - ס"ח התש"ף, עמ' 34; תיקון מס' 9 (תיקון עקיף במסגרת "החוק הנורווגי") - ס"ח התש"ף, עמ' 72; תיקון מס' 10 - ס"ח התשפ"א, עמ' 382; תיקון מס' 11 - ס"ח התשפ"ג, עמ' 4 (תחילתו ביום קבלתו בכנסת, 27.12.2022); תיקון מס' 12 - ס"ח התשפ"ג, עמ' 72. חוק יסוד זה נכנס לתוקפו במועד כינונה של הממשלה בכנסת ה-16, 27.2.2003.

² לפי תיקון מס' 8 וה"ש - בכנסת ה-23 לא ניתן היה לשנות, במפורש או במשתמע, את ההוראות הנוגעות לממשלת חילופים בס"ק (א) ו-(ב) אלא ברוב של 70 ח"כים (בשלוש הקריאות).

³ בבג"ץ 3132/15 מפלגת יש עתיד נ' רה"מ ואח' (ניתן ביום 13.4.2016) נדחתה ברוב של 4 שופטים מתוך 5 עתירה שלפיה לרה"מ אין סמכות לכהן במקביל כשר, וברוב של 3 מתוך 5 ניתנה "התראת בטלות", והכול כלהלן: הנשיאה נאור: "העתירה שלפנינו עסקה אך ורק בשאלה האם רה"מ מוסמך לכהן גם כשר הממונה על משרד. תשובתי על כך היא בחיוב. לא הכרעתי-לכאן או לכאן-במה שאינו טעון הכרעה במקרה דנן: רוחב שיקול הדעת הנתון לרה"מ בכגון דא ומידת התערבותו של בית משפט זה."

המשנה לנשיאה רובינשטיין: "במכלול סבורני כי לעת הזאת יש ללכת בדרכה המשפטית של חברתי. עם זאת, ובלא נטיעת מסמרות, עלי להוסיף לכך בקול צלול

- (ב) ראש הממשלה, ובממשלת חילופים - גם ראש הממשלה החלופי, יהיה מבין חברי הכנסת; שר אחר יכול שיהיה שלא מבין חברי הכנסת.
- (ג)⁴ שר יהיה ממונה על משרד, ואולם יכול שיהיה שר בלי תיק או שר נוסף במשרד כמפורט בסעיף 24א.
- (ד) אחד השרים שהוא חבר הכנסת יכול שיהיה ממלא מקום ראש הממשלה.
- (ה) שר יכול שיהיה סגן ראש הממשלה.
- (ו)⁵ [בטל].

את התראת הבטלות, בהקשר "אי הסבירות ההופכת חוסר סמכות" ... כשלעצמי סבורני, כי מחובתנו לתקינות החוקית של הממשל, עלינו לומר, כי ככל שלא ישתנה המצב הקיים מהותית במשך - למשל - כשמונה חודשים נוספים והנושא יבוא לביקורת שיפוטית, כמובן יישמעו טענות בלב פתוח, אך הסוגיה תהא ראויה לבידור מלא, שלא היה בעתירה זו...."

השופט הנדל: "כאמור, במסגרת עתירה זו קבעתי כי לרה"מ עומדת סמכות עקרונית לכהן במקביל כשר בממשלתו. אולם, כפי שיובהר להלן, אין בכך כדי להכשיר באופן גורף כל כהונה מקבילה; מידתה והיקפה של הכהונה משפיעות על סבירותה - כאשר חריגה קיצונית ממתחם הסבירות אף עשויה לצבוע אותה בצבעים של חריגה מסמכות... לצד מספר המשרדים שבהם מבקש רה"מ להחזיק, ישנה, במישור הסבירות, משמעות רבה גם לאיכותם - למשל, היקף הפעילות הכרוך בהם, מרכזיותם במסגרת עבודת הממשלה ומידת השפעתם על זכויות יסוד... נוכח הקשיים הכרוכים בכהונה מקבילה - ובייחוד על רקע מגמת ריבוי הכובעים עתירי הסמכות, האחריות והעומס שנוטל לעצמו רה"מ - דומה כי הגיעה העת למתן "התראת בטלות" בדבר עתידה החוקי המעורפל של פרקטיקה זו."

⁴ בתיקון מס' 1 נמחקו המילים "ואולם יכול שיהיה שר בלי תיק" החל מהבחירות לכנסת ה-20, והן נחקקו מחדש בתיקון מס' 3 לפני כינון הממשלה בכנסת ה-20.

⁵ (1) ס"ק (ו) נחקה בעתירה נגד תיקון מס' 3 (בג"ץ 3234/15 מפלגת יש עתיד נ' יו"ר הכנסת): "דעתי היא כי ייתכן שמכוח הוראות הדין, ובוודאי מבחינת הדין הרצוי, יקבל כל שר בלי תיק עם מינויו הוראה בדבר התפקיד המוטל עליו והתחום בו הוא יעסוק. תוצאה זו מיטיבה עם השירות לציבור, יציבות השלטון ועיקרון המשילות. הגד זאת בצורה שונה: שר בלי תיק ומשרד - כן, שר בלי תפקיד ותחום עיסוק - לא."

⁵ (1) ס"ק (ו) נחקק בתיקון מס' 1 שתחילתו מהבחירות לכנסת ה-20: "מספר חברי הממשלה, ובכלל זה ראש הממשלה, לא יעלה על 19, אלא אם כן הביעה הכנסת אמון בממשלה או החליטה לאשר צירוף שרים לממשלה, ברוב של שבעים חברי הכנסת

כשירותם של 6.6 (א) לא יתמנה לשר מי שאינו אזרחי ישראלי ותושב ישראל.
 השרים
 (תיקון מס'
 11)

לפחות. בתיקון מס' 3 וה"ש נקבע כי לא יחול על ממשלה שכוננה בכנסת ה-20. בתיקון מס' 8 וה"ש - בוטל.

עתירה שהוגשה נגד תיקון מס' 3 וה"ש - נדחתה (בג"ץ 3234/15 מפלגת יש עתיד נ' יו"ר הכנסת, ניתן ביום 9.7.2015). הנשיאה נאור לעניין חקיקת חוק-יסוד בהוראת שעה: "אכן, לא די בעובדה שחוק-יסוד נחקק כהוראת שעה, כשלעצמה, כדי לפסול אותו מעיקרו, אלא נדרשת בחינה מדוקדקת של נסיבות המקרה... איני סבורה כי המקרה שלפנינו נמנה עם אותם מקרים המצדיקים התערבות בחקיקת-יסוד. הוראת השעה בענייננו נוגעת לסוגיה שעיקר השלכותיה תקציביות-מינהליות - מספרם המירבי של שרים וסגני שרים בממשלה. אין מדובר בפגיעה בזכויות אדם. אף לא מדובר, לדעתי, בפגיעה בעקרון יסוד של משטרנו הדמוקרטי. בנוסף, בענייננו הוראת השעה נועדה למעשה לדחייה של כניסתו לתוקף של תיקון מס' 1, היינו להותרת המצב החוקתי הקיים בפועל על כנו לתקופת כהונתה של הכנסת ה-20. אין מדובר בקביעתו של הסדר חוקתי חדש לפרק זמן מוגבל. גם מסיבה זו פגיעתה של הוראת השעה דן פחותה."

(2) "עקרון רציפות הממשלה מחייב לראות בממשלת המעבר כממשיכתה של הממשלה ה-34 שהוקמה בתקופת כהונת הכנסת ה-20, שכן אחרת אין בסיס חוקי להמשך כהונתה של הממשלה הנוכחית... הפועל היוצא מכך הוא שעל פי הוראת השעה לא חלה על הממשלה ה-34 במישור הסמכות, מגבלה ביחס למספר השרים שהיא יכולה לנהל. עם זאת אין להלום התנהלות לפיה ממשלת מעבר, שאינה נהנית מאמון הכנסת, תנצל את הסמכות הנתונה לה מתוקף סעיף 30(ד) לחוק היסוד ותגדיל עד בלי די את מספרם של חברי הממשלה ללא אישור הכנסת." (בג"ץ 7510/19 אור-הכהן נ' רה"מ, ניתן ביום 9.1.2020).

⁶ פסקי דין בעניין גדר שיקול הדעת במינוי שר שהורשע בפלילים:

(1) בג"ץ 5853/07 אמונה תנועת האישה הדתית לאומית נ' ראש הממשלה ואח' (ניתן ביום 12.07.16). - דחייה ברוב דעות של עתירות בעניין מינוי חה"כ חיים רמון לשר. השופטת פרוקצ'יה: "התנאים הפוסלים אדם לכהונת שר, כאמור בסעיף 6(ג), הם "תנאי סף" אשר בהתקיימם נפסל אדם למינוי. מקום שההגבלות על המינוי אינן מתקיימות, אין פירוש הדבר כי לפנינו "הסדר שלילי", המכשיר כל מינוי באשר הוא, לענין הפעלת שיקול הדעת של הגורם הממנה."

(2) בג"ץ 3095/15 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' רה"מ ואח' (ניתן ביום 13.8.2015). - דחיית עתירה בעניין מינוי חה"כ דרעי לשר הכלכלה ופיתוח הנגב והגליל. השופטת חיות: "אין די בכך שהמועמד לתפקיד עונה על תנאי הכשירות הקבועים בחוק וכי על מנת שהחלטה על דבר מינויו של המועמד תהא סבירה, נדרש הגורם הממנה לבחון בנוסף לתנאי הכשירות מכלול של שיקולים רלוונטיים הנוגעים למינוי ולאזן ביניהם... מהו פרק הזמן אשר נדרש כי יחלוף בטרם ניתן יהיה למנות לכהונת שר אדם שהורשע בפלילים בעבירה שיש עמה קלון ובגינה אף ריצה עונש מאסר? שאלה זו מן הראוי כי תוכרע על-ידי הגורם הממנה בהתאם לנסיבותיו של כל מקרה ומקרה... אך אין ספק כי אחד הנתונים שעליו להביא בחשבון בהקשר זה

(ב) לא יתמנה לשר מי שמכהן במשרה או בתפקיד המפורטים בסעיף 7 לחוק-יסוד: הכנסת, אלא אם כן חדל לכהן באותה משרה או באותו תפקיד עובר למינויו או במועד מוקדם יותר, כפי שייקבע בחוק.

(ג) (1) לא יתמנה לשר מי שהורשע בעבירה ונידון לעונש מאסר בפועל וביום מינויו טרם עברו שבע שנים מהיום שגמר לרצות את עונש המאסר בפועל, אלא אם כן קבע יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית כי אין עם העבירה שבה הורשע, בנסיבות הענין, משום קלון.

(2) יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לא יקבע כאמור בפסקה (1), אם קבע בית המשפט, לפי דין, כי יש עם העבירה שבה הורשע משום קלון.

(ד) לא יתמנה לשר מי שהוא בעל אזרחות שאינה ישראלית, אם דיני המדינה שהוא אזרח שלה מאפשרים את שחרורו מאזרחות זו, אלא לאחר שעשה את כל הדרוש מצדו לשם שחרורו ממנה.

(ה) חבר הכנסת שפרש מסיעתו ולא התפטר מכהונתו סמוך לפרישתו, לא יהיה לשר בתקופת כהונתה של אותה כנסת; הוראה זו לא תחול על התפלגות סיעה בתנאים שנקבעו בחוק; לענין סעיף קטן זה, "פרישה מסיעה" - בהגדרתה בסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת.

הוא פרק הזמן בן שבע השנים שקבע המחוקק בסעיף 6(ג) לחוק יסוד: הממשלה כמגבלת כשירות בהקשר זה... ראוי להוסיף ולציין עוד כי בכל הנוגע לענייני הרכבת ממשלה מסור לראש הממשלה שיקול דעת רחב."

(3) בג"ץ 232/16 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' רה"מ ואח' (ניתן ביום 8.5.2016) - דחייה בדעת רוב של עתירה בעניין מינוי השר דרעי לשר הפנים. השופט גיבוראן: "דן טענת העותרת, לפיה תפקידו של שר הפנים מחייב טוהר מידות "מיוחד", השולל כליל את האפשרות למנות אליו אדם אשר עבר עבירות שחיתות - להידחות. לשיטתי, ככלל, בהעדר זיקה ישירה וברורה בין העבירות שעבר אדם לבין התפקיד אליו הוא מיועד, אין מקום לקביעתם של תנאי כשירות וטוהר מידות שונים למשרדי ממשלה שונים."

(ו) לעניין סעיף זה -

"מאסר בפועל" - לרבות מאסר על-תנאי שהופעל;

"עבירה" - כל אחת מהעבירות שעליהן נידון לעונש של מאסר בפועל.

7. (א)⁷ משיש לכוון ממשלה חדשה יטיל נשיא המדינה, לאחר שהתייעץ עם נציגי הסיעות בכנסת, את התפקיד להרכיב ממשלה על אחד מחברי הכנסת שהסכים לכך; הנשיא יטיל את התפקיד כאמור בתוך שבעה ימים מיום פרסום תוצאות הבחירות או מיום היווצרות העילה לכינון ממשלה חדשה, ובמקרה של פטירת ראש הממשלה - בתוך 14 ימים מיום הפטירה.

**הטלת
התפקיד
להרכיב
ממשלה**

(ב) נתקיימה ההתייעצות לפני שנתכנסה הכנסת החדשה, יתייעץ הנשיא עם נציגי רשימות המועמדים שתיוצגנה בכנסת החדשה.

(ג) סעיף זה לא יחול על כינון ממשלה בעקבות הבעת אי אמון לפי סעיף 28 או בעקבות הגשת בקשה לנשיא המדינה לפי סעיף 29(ב), ויחולו ההוראות המפורטות בסעיפים האמורים.

8. לחבר הכנסת שנשיא המדינה הטיל עליו את התפקיד להרכיב ממשלה לפי סעיף 7 נתונה למילוי תפקידו תקופה של 28 ימים; הנשיא רשאי להאריך תקופה זו בתקופות נוספות, ובלבד שלא יעלו יחד על 14 ימים.

**התקופה
להרכבת
ממשלה**

⁷ "סעיף 7(א) אומנם אינו מגדיר מהם הקריטריונים לפיהם יחליט נשיא המדינה על מי להטיל את מלאכת הרכבת הממשלה, אך עצם החובה להתייעץ עם נציגי הסיעות מלמדת כי השיקול המרכזי האמור להנחות את הנשיא הוא סיכוייו של אותו חבר כנסת להרכיב ממשלה, לאור תוצאות הבחירות" (בג"ץ 2848/19 שחר בן-מאיר נ' בנימין נתניהו, ניתן ביום 23.4.2019).

**הטלת
התפקיד
מחדש**

- 8.9 (א) עברה התקופה לפי סעיף 8 וחבר הכנסת לא הודיע לנשיא המדינה שהרכיב ממשלה, או שהודיע לו לפני כן שאין בידו להרכיב ממשלה, או שהציג ממשלה והכנסת דחתה את הבקשה להביע בה אמון לפי סעיף 13(ד), יטיל הנשיא את התפקיד להרכיב ממשלה על חבר אחר של הכנסת שהודיע לנשיא שהוא מוכן לקבל את התפקיד, או יודיע ליושב ראש הכנסת שאינו רואה אפשרות להגיע להרכבת ממשלה, והכל בתוך שלושה ימים מיום שעברה התקופה או מיום הודעתו של חבר הכנסת שאין בידו להרכיב ממשלה, או מיום דחיית הבקשה להביע אמון בממשלה, לפי הענין.
- (ב) לפני שיטיל את התפקיד להרכיב ממשלה לפי סעיף זה, או לפני שיוודיע ליושב ראש הכנסת שאינו רואה אפשרות להגיע להרכבת ממשלה, רשאי הנשיא לחזור ולהתייעץ עם נציגי סיעות בכנסת.
- (ג) לחבר הכנסת שהתפקיד להרכיב ממשלה הוטל עליו לפי סעיף זה נתונה למילוי תפקידו תקופה של 28 ימים.

⁸ בכנסת ה-22 הטיל נשיא המדינה, לפי סעיף 9, את התפקיד להרכיב ממשלה על חה"כ בנימין גנץ, אחרי שחה"כ בנימין נתניהו לא הצליח להרכיב ממשלה; בכנסת ה-24 הטיל נשיא המדינה את התפקיד להרכיב ממשלה על חה"כ יאיר לפיד, אחרי שחה"כ בנימין נתניהו לא הצליח להרכיב ממשלה.

**הטלת
התפקיד לפי
בקשת רוב
חברי הכנסת**

10. (א)⁹ הודיע נשיא המדינה ליושב ראש הכנסת, לפי סעיף 9(א), שאינו רואה אפשרות להגיע להרכבת ממשלה, או שהטיל את התפקיד להרכיב ממשלה על חבר הכנסת לפי אותו סעיף וחבר הכנסת לא הודיע לנשיא בתוך 28 ימים שהרכיב ממשלה או שהודיע לו לפני כן שאין בידו להרכיב ממשלה או שהציג ממשלה והכנסת דחתה את הבקשה להביע בה אמון לפי סעיף 13(ד), רשאים רוב חברי הכנסת לבקש מנשיא המדינה, בכתב, להטיל את התפקיד על חבר הכנסת פלוני, שהסכים לכך בכתב, והכל בתוך 21 ימים מיום הודעת הנשיא, או מהיום שבו עברה התקופה לפי סעיף 9(ג), או מיום הודעתו של חבר הכנסת שאין בידו להרכיב ממשלה, או מיום דחיית הבקשה להביע אמון בממשלה, לפי הענין.

(ב)¹⁰ הוגשה לנשיא בקשה כאמור בסעיף קטן (א), יטיל הנשיא, בתוך יומיים, את התפקיד להרכיב ממשלה על חבר הכנסת שצוין בבקשה.

⁹ (1) לאחר הבחירות לכנסת ה-22, שני המועמדים שנשיא המדינה הטיל עליהם את תפקיד הרכבת הממשלה הודיעו כי אין באפשרותם לעשות כן (בנימין נתניהו ובנימין גנץ). עם סיום תקופת 21 הימים ובטרם הודעת נשיא המדינה לפי סעיף 11, קיבלה הכנסת את חוק התפזרות הכנסת ה-22 (12.12.2019).

לאחר הבחירות לכנסת ה-23, המועמד שנשיא המדינה הטיל עליו את תפקיד הרכבת הממשלה הודיע כי אין באפשרותו לעשות כן, גם לאחר הארכת התקופה לפי סעיף 8 (בנימין גנץ). משלא הטיל נשיא המדינה את התפקיד על חבר כנסת אחר - ביקשו רוב חברי הכנסת מנשיא המדינה להטיל את התפקיד על חבר הכנסת נתניהו (7.5.2020).

(2) "החלטת לבקש מנשיא המדינה להטיל את מלאכת הרכבת הממשלה על חבר כנסת פלוני היא החלטה הכרוכה בהפעלת שיקול דעת פוליטי רחב... התערבות חיצונית בהליך זה יש בה משום פגיעה מהותית בעקרון הכרעת הרוב העומד בבסיס שיטת המשטר שלנו... מן המהות הפוליטית המובהקת המאפיינת את החלטת רוב חברי הכנסת על פי סעיף 10(א) לחוק היסוד, נגזר גם היקפה המצומצם ביותר של הביקורת השיפוטית שניתן להפעיל לגבי החלטה כזו." (בג"ץ 2592/20 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועמ"ש לממשלה, ניתן ביום 6.5.2020) בעניין עתירות על הטלת מלאכת הרכבת הממשלה לפי סעיף 10 על ח"כ שהוגש נגדו כתב אישום.

¹⁰ "לשון הסעיף מצביעה על כך שבשלב זה של תהליך הרכבת הממשלה על פי המסלול שבסעיף 10 - בשונה משני המסלולים האחרים להרכבת ממשלה הקבועים בסעיפים 7 ו-9 לחוק היסוד - הנשיא אינו מפעיל שיקול דעת מהותי ועליו להטיל את הרכבת

- (ג) לחבר הכנסת שהתפקיד להרכיב ממשלה הוטל עליו לפי סעיף זה נתונה למילוי תפקידו תקופה של 14 ימים.
11. בחירות מוקדמות באין ממשלה (א)11 לא הוגשה בקשה כאמור בסעיף 10(א), או לא הרכיב חבר הכנסת ממשלה בתקופה הנתונה לו לפי סעיף 10(ג), או שהודיע לנשיא לפני כן שאין בידו להרכיב ממשלה, יודיע נשיא המדינה על כך ליושב ראש הכנסת.
- (ב) הודיע הנשיא כאמור בסעיף קטן (א), או שחבר הכנסת שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה לפי סעיף 10(א) הציג ממשלה והכנסת דחתה את הבקשה להביע בה אמון לפי סעיף 13(ד), יראו את הכנסת כאילו החליטה על התפזרותה לפני תום תקופת כהונתה, והבחירות לכנסת יתקיימו ביום ג' האחרון שלפני תום 90 הימים מיום הודעת הנשיא, או מיום דחיית הבקשה להביע אמון בממשלה, לפי הענין.
12. הפסקת הליכים להרכבת ממשלה נתקבל חוק על התפזרות הכנסת, ייפסקו ההליכים להרכבת ממשלה.

הממשלה על חבר הכנסת שצוין בבקשה. " (בג"ץ 2592/20 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועמ"ש לממשלה, ניתן ביום 6.5.2020).

¹¹ ביום 17.11.2008 הודיע נשיא המדינה לפי סעיף 11(א) כי לא הוגשה לו בקשה כאמור בסעיף 10(א) ("י"פ התשס"ט, עמ' 810).

¹² ביום 29.5.2019, לאחר הבחירות לכנסת ה-21, הסתיימו התקופות לפי סעיף 8 לאחר שהנשיא הטיל על ה"מ נתניהו להרכיב ממשלה והוא לא הודיע כי הרכיב ממשלה, ובו ביום אושר חוק התפזרות הכנסת ה-21 והופסקו ההליכים להרכבת הממשלה, בלי שכוונת ממשלה בתקופת כהונת הכנסת ה-21. "סעיף 12... מורה לנו אפוא מפורשות כי כל ההליכים דלעיל המובילים להרכבת הממשלה (סעיפים 7-11) עומדים בתוקפם כל עוד לא נתקבל חוק המורה על פיזור הכנסת; ומשעה שנתקבל... פוקעים הליכים אלו וידו של החוק על העליונה. חוק לפיזור הכנסת הוא בבחינת קלף מנצח, מעין ג'וקר הטורף את יתר הקלפים, ותוצאתו אחת - פיזור הכנסת ובחירות חדשות (בג"ץ 3747/19 אבירם נ' כנסת ישראל, ניתן ביום 18.6.2019).

מעודכן ליום ה' בניסן התשפ"ג (27.3.2023)

- כינון הממשלה (תיקון מס' 11)**
13. (א) הטיל נשיא המדינה על חבר הכנסת את התפקיד להרכיב ממשלה, יודיע על כך ליושב ראש הכנסת ויושב ראש הכנסת יודיע על כך לכנסת.
- (ב) הרכיב חבר הכנסת ממשלה, יודיע על כך לנשיא המדינה וליושב ראש הכנסת, ויושב ראש הכנסת יודיע על כך לכנסת ויקבע ישיבה, לצורך כינון הממשלה, בתוך שבעה ימים מיום ההודעה לכנסת לפי סעיף קטן זה.
- (ג) חבר הכנסת שהרכיב ממשלה יעמוד בראשה.
- (ד) משהורכבה הממשלה, תתייצב לפני הכנסת, תודיע על קווי היסוד של מדיניותה, על הרכבה ועל חלוקת התפקידים או תחומי הפעילות בין השרים, ותבקש הבעת אמון; הממשלה תיכון משהביעה בה הכנסת אמון, ומאותה שעה ייכנסו השרים לכהונתם.

- כינון ממשלת חילופים (תיקונים מס' 8 וה"ש 10-13)**
13. (א) בחוק יסוד זה -
- "מועד החילופים" - תאריך נקוב שבו יתבצע החילופים בין ראש הממשלה לראש הממשלה החלופי ובין ראש הממשלה החלופי לראש הממשלה;¹⁴

¹³ בכנסת ה-23 לא ניתן היה לשנות, במפורש או במשתמע, את סעיף 13 אלא ברוב של 70 ח"כים (בשלוש הקריאות).

¹⁴ (1) בממשלה ה-35, מועד החילופים בין רה"מ בנימין נתניהו לרה"מ החלופי בנימין גנץ, שעליו נמסר עם כינון הממשלה, היה אמור להיות 17.11.2021 (י"פ התש"ף, עמ' 6938); החילופים לא בוצעו לאחר שהכנסת ה-23 התפזרה בשל אי-קבלת חוק תקציב, הבחירות לכנסת ה-24 נערכו ביום 23.3.2021 והממשלה ה-36 כוננה ביום 13.6.2021.

(2) בממשלה ה-36, מועד החילופים בין רה"מ נפתלי בנט לרה"מ החלופי יאיר לפיד, שעליו נמסר עם כינון הממשלה, היה 27.8.2023 (י"פ התשפ"א, עמ' 6924). ואולם, לפי סעיף 1א43, בשל קבלת חוק התפזרות הכנסת ה-24 ביום 30.6.2022, שבקריאה השלישית שלו הצביעו בעדו שני חברי כנסת מסיעתו של רה"מ במועד השבעת ממשלת החילופים, נערכו החילופים למחרת, ביום 1.7.2022 (י"פ התשפ"ב, עמ' 11664).

"ממשלת חילופים" - ממשלה שבתקופת כהונתה יעמדו בראשה, לסירוגין, חבר הכנסת שהרכיב את הממשלה וחבר הכנסת נוסף;

"ראש הממשלה החלופי" - חבר הכנסת המיועד לכהן כראש הממשלה בממשלת חילופים וחבר הכנסת שיהיה באותה ממשלת חילופים כראש הממשלה לפני החילופים.

15(ב) על אף האמור בסעיף 13(ג), הממשלה שתורכב יכול שתהיה ממשלת חילופים לפי הוראות חוק-יסוד זה.

(ג) בממשלת חילופים, כל שר וסגן שר יזוהה כבעל זיקה לראש הממשלה או לראש הממשלה החלופי.

(3) רה"מ החלופי שיהיה כרה"מ בכנסת ה-24, נפתלי בנט, לא התמודד בבחירות לכנסת ה-25, וביום 8.11.2022, אחרי הבחירות לכנסת ובטרם הוקמה ממשלה חדשה, התפטר מתפקידו בממשלה.

15 בג"ץ דחה שתי עתירות לביטול הודעת חה"כ יאיר לפיד לנשיא המדינה כי "עלה בידו להרכיב ממשלה". בהודעתו ציין לפיד כי הממשלה תהא "ממשלת חילופים" שבראשה הוא יעמוד יחד עם חה"כ בנט, כאשר חה"כ בנט יכהן ראשון כראש ממשלה. השופט גרוסקופף: "הן לשונו והן תכליתו של חוק היסוד תומכים בגישה לפיה סדר הכהונה בין שני חברי הכנסת שיעמדו בראשה של ממשלת חילופים אינו מוכתב מראש על ידי השאלה על מי מהם הוטלה הרכבת הממשלה על ידי הנשיא: ניתן להקים ממשלת חילופים בה מרכיב הממשלה ישמש תחילה כראש הממשלה, ואחר כך כראש הממשלה החלופי; ניתן גם להקים ממשלת חילופים במסגרתה מרכיב הממשלה ישמש תחילה כראש הממשלה החלופי, ואחר כך כראש הממשלה. חוק היסוד אינו כופה מבחינת לשונו על חלופה זו או אחרת, ותכליתו המרשה אינה מצדיקה לקרוא לתוכו הגבלה שכזו." (בג"ץ 3897/21 פוקס ואח'י נ' חה"כ לפיד ואח', ניתן ביום 7.6.2021).

מעודכן ליום ה' בניסן התשפ"ג (27.3.2023)

(ד) (1) מספר השרים המזוהים כבעלי זיקה לראש הממשלה יהיה שווה למספר השרים המזוהים כבעלי זיקה לראש הממשלה החלופי; ואולם, לא היה מספר השרים שווה כאמור, תקבע הממשלה מנגנון הצבעה שלפיו כוח ההצבעה של כלל השרים בעלי הזיקה לראש הממשלה בממשלה יהיה שווה לכוח ההצבעה של כלל השרים בעלי הזיקה לראש הממשלה החלופי, או כללים לעניין אופן קבלת ההחלטות שיבטיחו יחס כאמור.

(2) הוראות פסקה (1) יחולו גם על ועדות שרים, למעט על ועדות שרים שזהות חבריהן נקבעה בחוק, אם החוק האמור אינו מאפשר לממשלה למנות להן חברים נוספים.

(ה) בלי לגרוע מהוראות סעיף 13(ד), משהורכה ממשלת חילופים, תתייצב לפני הכנסת, תודיע על הפרטים שלהלן, ותבקש הבעת אמון:

(1) זהות ראש הממשלה וזהות ראש הממשלה החלופי;

(2) מועד החילופים;

(3) זהות השרים בעלי הזיקה לראש הממשלה וזהות השרים בעלי הזיקה לראש הממשלה החלופי;

ממשלת החילופים תיכון משהביעה בה הכנסת אמון ומאותה שעה ייכנסו השרים לכהונתם.

(ו) משהביעה הכנסת אמון בממשלת חילופים או סמוך ככל האפשר לאחר מכן -

(1) יצהיר ראש הממשלה בפני הכנסת הצהרת אמונים זו לגבי תקופת כהונתו כראש הממשלה לפני מועד החילופים ולגבי תקופת כהונתו כראש ממשלה חלופי לאחר מועד החילופים:

"אני (השם) מתחייב כראש הממשלה וכראש הממשלה החלופי לעתיד לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כראש הממשלה וכראש הממשלה החלופי ולקיים את החלטות הכנסת";

(2) יצהיר ראש הממשלה החלופי בפני הכנסת הצהרת אמונים זו לגבי תקופת כהונתו כראש ממשלה חלופי לפני מועד החילופים ולגבי תקופת כהונתו כראש הממשלה לאחר מועד החילופים:

"אני (השם) מתחייב כראש הממשלה החלופי וכראש הממשלה לעתיד לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כראש הממשלה החלופי וכראש הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת".

(ז) בלי לגרוע מהוראות סעיף 13(ד), הביעה הכנסת אמון בממשלת חילופים, בהגיע מועד החילופים ייערכו החילופים באופן זה:

(1) כהונת ראש הממשלה תיפסק וראש הממשלה החלופי יחל בכהונתו כראש הממשלה;

(2) במועד זה, ובד בבד, מי שכהונתו כראש ממשלה נפסקה יחל בכהונתו כראש הממשלה החלופי.

(ח) עריכת החילופים כאמור בסעיף קטן (ז), אינה טעונה הבעת אמון נוספת של הכנסת והצהרת אמונים נוספת של ראש הממשלה וראש הממשלה החלופי, ולא יראו את החילופים כהתפטרות הממשלה, כהתפטרות ראש הממשלה, כהתפטרות ראש הממשלה חדשה.

14. **הצהרת אמונים** משהביעה הכנסת אמון בממשלה, או סמוך ככל האפשר לאחר מכן, יצהיר ראש הממשלה בפני הכנסת הצהרת אמונים זו:

"אני (השם) מתחייב כראש הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כראש הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת";

וכל אחד מן השרים האחרים יצהיר הצהרת אמונים זו:

"אני (השם) מתחייב כחבר הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כחבר הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת".

15. **צירוף שר (תיקון מס' 11)** הממשלה רשאית, על פי הצעת ראש הממשלה, לצרף שר נוסף לממשלה; החליטה הממשלה לצרף שר, תודיע על כך ועל תפקידו או על תחומי הפעילות שבאחריותו של השר הנוסף לכנסת; עם אישור ההודעה על ידי הכנסת ייכנס השר הנוסף לכהונתו וסמוך ככל האפשר לאישור יצהיר את הצהרת האמונים.

16. **מילוי מקומו של ראש הממשלה (תיקון מס' 12)** נעדר ראש הממשלה מן הארץ יזמן ממלא מקומו את ישיבות הממשלה וינהל אותן.

(ב) נבצר מראש הממשלה זמנית למלא את תפקידו, ימלא את מקומו ממלא מקום ראש הממשלה; חלפו 100 ימים רצופים שבהם כיהן ממלא מקום ראש הממשלה במקום ראש הממשלה והוא לא חזר למלא את תפקידו, יראוהו כמי שנבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו.

(1) (ב) נבצרות ראש הממשלה למלא את תפקידו כאמור בסעיף קטן (ב) תהיה בשל אי-מסוגלות פיזית או נפשית בלבד, ותיקבע באחד משני אלה בלבד :

(א) (1) אם ראש הממשלה הודיע לממשלה וליושב ראש הכנסת כי נבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו בשל אי-מסוגלות פיזית או נפשית וועדת הכנסת אישרה את הודעתו ברוב של שני שלישים מחבריה.

(2) הודיע ראש הממשלה כאמור בפסקת משנה (1), רשאי הוא להודיע לממשלה וליושב ראש הכנסת על משך הנבצרות באותה הודעה או בהודעה נפרדת.

(3) יושב ראש הכנסת יודיע לכנסת על הודעות ראש הממשלה לפי פסקאות משנה (1) ו-(2).

(ב) (1) אם הממשלה החליטה, ברוב של שלושה רבעים מחבריה, כי נבצר מראש הממשלה זמנית למלא את תפקידו בשל אי-מסוגלות פיזית או נפשית; ראש הממשלה יכנס את הממשלה לעניין זה לבקשת שלוש חמישיות מחברי הממשלה בתוך שלושה ימים ממועד הגשת הבקשה או במועד מאוחר יותר אם התבקש בבקשה לעשות כן; לא כונסה ישיבת הממשלה במועד כאמור, יכנס מזכיר הממשלה את הממשלה באופן מידי וממלא מקום ראש הממשלה ינהל את הישיבה, וסעיף קטן (ג) יחול בשינויים המחויבים.

(2) החליטה הממשלה כי נבצר מראש הממשלה זמנית למלא את תפקידו כאמור בפסקה (1), תעמוד ההחלטה בתוקפה שלושה ימים ותובא לאישור ועדת הכנסת; ועדת הכנסת תאשר את החלטת הממשלה ברוב של שני שלישים מחבריה, ואם החלטת הממשלה ניתנה מטעמי בריאות, תהיה החלטת ועדת הכנסת גם על יסוד חוות דעת רפואית שניתנה על פי כללים שקבעה ועדת הכנסת; אישרה ועדת הכנסת את החלטת הממשלה, רשאית היא לקבוע שהנצרות לא תימשך יותר משבעה ימים מיום החלטת הוועדה.

(3) לא הגיש ראש הממשלה חוות דעת רפואית בהתאם לכללים שקבעה ועדת הכנסת, יראו אותו כאילו הודיע על נבצרותו לפי פסקת משנה (א); הנצרות לפי פסקה זו לא תימשך יותר משבעה ימים.

(4) הארכת הנצרות מעבר לאמור בפסקאות (2) או (3) טעונה את החלטת הכנסת, על פי הצעת ועדת הכנסת, שהתקבלה ברוב של שמונים חברי הכנסת; הכנסת תהיה רשאית לקבוע שהנצרות לא תימשך יותר מ-21 ימים בכל פעם, ובלבד שסך התקופות לא יעלה על האמור בסעיף קטן (ב).

(2) ועדת הכנסת רשאית לקבוע את סיום הנבצרות של ראש הממשלה שנקבעה לפי פסקה (1)(ב)(2) או (4) בהחלטה של רוב חברי הוועדה, ואם נקבעה הנבצרות מטעמי בריאות - על יסוד חוות דעת רפואית שניתנה לפי כללים שקבעה הוועדה; יושב ראש ועדת הכנסת יודיע לכנסת על החלטת הוועדה.

(3) הוראות סעיף 31 לחוק-יסוד: הכנסת או לפיו לא יחולו על המועדים הקבועים בסעיף קטן זה.

(ג) לא היה ממלא מקום לראש הממשלה או שנבצר מממלא מקום ראש הממשלה למלא את תפקידיו לפי סעיפים קטנים (א) ו-(ב), תקבע הממשלה שר אחר, שהוא חבר הכנסת, למלא תפקידים אלה.

(א) לא תיפתח חקירה פלילית נגד ראש הממשלה אלא בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה.

(ב) לא תיפתח חקירה פלילית נגד מי שכהן כראש הממשלה, בשל חשד לביצוע עבירה שנעברה בעת כהונתו או בשנה לאחר שחדל לכהן, אלא בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה.

(ג) כתב אישום נגד ראש הממשלה יוגש בידי היועץ המשפטי לממשלה לבית המשפט המחוזי בירושלים, שיישב בהרכב של שלושה שופטים; הוראות בענין כתב אישום שהוגש בטרם החל ראש הממשלה לכהן בתפקידו ייקבעו בחוק.

(ד) בית המשפט שהרשיע את ראש הממשלה בעבירה, יקבע בפסק דינו אם יש באותה עבירה משום קלון.

חקירת ראש הממשלה בתקופת כהונתו ואחריה, הגשת כתב אישום והרשעה

18. הפסקת כהונה של ראש הממשלה מחמת עבירה
- (א) הכנסת רשאית, בהחלטה ברוב חבריה, להעביר מכהונתו את ראש הממשלה שהורשע בעבירה ובית המשפט קבע בפסק דינו שיש עימה משום קלון; החליטה הכנסת כאמור, יראו את הממשלה כאילו התפטרה עם קבלת ההחלטה.
- (ב) בתוך 30 ימים מיום מתן פסק הדין כאמור בסעיף קטן (א), תחליט ועדת הכנסת של הכנסת בדבר המלצתה לענין העברת ראש הממשלה מכהונתו ותביא את המלצתה בפני מליאת הכנסת; לא הביאה ועדת הכנסת את המלצתה בתוך המועד האמור, יעלה יושב ראש הכנסת את הענין לדיון במליאת הכנסת.
- (ג) ועדת הכנסת והכנסת לא יחליטו בדבר העברת ראש הממשלה מכהונתו אלא לאחר שניתנה לו הזדמנות לטעון טענותיו לפנין.
- (ד) לא הועבר ראש הממשלה מכהונתו לפי סעיף זה ופסק הדין כאמור בסעיף קטן (א) נעשה סופי, תיפסק כהונתו של ראש הממשלה ויראו את הממשלה כאילו התפטרה ביום שבו פסק הדין נעשה סופי.
- (ה) הוראות סעיפים 42 ו-42ב לחוק-יסוד: הכנסת לא יחולו על ראש הממשלה.
19. התפטרות ראש הממשלה¹⁶
- ראש הממשלה רשאי, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן, להתפטר על ידי הגשת כתב התפטרות לנשיא המדינה; התפטרות ראש הממשלה - כהתפטרות הממשלה.
20. ראש הממשלה שנפטר או שנבצר ממנו דרך קבע למלא את התפקיד
- (א) נפטר ראש הממשלה, רואים את הממשלה כאילו התפטרה ביום פטירתו.
- (ב) נבצר מראש הממשלה, דרך קבע, למלא את תפקידו, רואים את הממשלה כאילו התפטרה ביום ה-101 שבו מכהן ממלא מקום במקומו.

¹⁶ ביום 21.9.2008 התפטר ראש הממשלה אהוד אולמרט (י"פ התשס"ט, עמ' 26).

- ראש הממשלה שחדל להיות חבר הכנסת, רואים אותו כאילו התפטר מכהונתו ביום שנפסקה חברותו בכנסת; התפטרות ראש הממשלה - כהתפטרות הממשלה.
21. (א) ראש הממשלה או ממלא מקומו שחדלו להיות חברי הכנסת
- (ב) שר המכהן כממלא מקום ראש הממשלה, שחדל להיות חבר הכנסת, יחדל מלכהן בתפקידו כממלא מקום ראש הממשלה.
22. (א) הפסקת כהונתו של שר (תיקון מס' 2)
- שר, למעט ראש הממשלה, רשאי, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן, להתפטר מן הממשלה על ידי הגשת כתב התפטרות לראש הממשלה; כהונתו בממשלה נפסקת כעבור 48 שעות לאחר שכתב ההתפטרות נמסר לראש הממשלה, זולת אם חזר בו השר מהתפטרותו קודם לכן; הסתיימה התקופה האמורה ביום מנוחה, יידחה סיומה ליום שלאחר מכן שאינו יום מנוחה, והכול כפי שייקבע בחוק.¹⁷
- (ב) ראש הממשלה רשאי, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן, להעביר שר מכהונתו; כהונתו של השר נפסקת כעבור 48 שעות לאחר שכתב ההעברה מכהונה נמסר לידי, זולת אם חזר בו ראש הממשלה קודם לכן; הסתיימה התקופה האמורה ביום מנוחה, יידחה סיומה ליום שלאחר מכן שאינו יום מנוחה, והכול כפי שייקבע בחוק.
- (ג) כהונתו של שר בממשלה נפסקת עם בחירתו או התמנותו לאחד התפקידים שנושאים מנועים מהיות מועמדים לכנסת.

¹⁷ ר' סעיף 5 לחוק הממשלה.

- הפסקת כהונת שר מחמת עבירה** 23. (א) כתב אישום נגד שר, למעט בעבירות שייקבעו בחוק, יוגש ויתברר בבית משפט מחוזי; הוראות בענין כתב אישום שהוגש בטרם החל השר לכהן בתפקידו ייקבעו בחוק.
- (ב) בית המשפט שהרשיע שר בעבירה, יקבע בפסק דינו אם יש באותה עבירה משום קלון; קבע בית המשפט כאמור, תיפסק כהונתו של השר ביום מתן פסק הדין.
- (ג) סעיף זה לא יחול על ראש הממשלה.
- מילוי מקומו של שר** 24. (א) נעדר שר, למעט ראש הממשלה, מן הארץ, רשאית הממשלה לקבוע כי שר אחר ימלא את מקומו; ממלא המקום ימלא את תפקידיו של השר, כולם או מקצתם, הכל כפי שתקבע הממשלה.
- (ב) חדל שר לכהן או שנבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו, ימלא את התפקיד ראש הממשלה או שר אחר שתקבע הממשלה.
- (ג) תקופת מילוי המקום של שר שחדל לכהן כאמור בסעיף קטן (ב) לא תעלה על שלושה חודשים.
- 24.א. במשרד שממונה עליו שר יכול שיתמנה שר נוסף, שיהיה אחראי, בכפוף לשר הממונה על המשרד, לתחומים מסוימים בתחומי הפעילות של המשרד.
- שר נוסף במשרד (תיקון מס' 11)**

סגני שרים 25. (א)19 שר הממונה על משרד רשאי, בהסכמת ראש הממשלה ובאישור הממשלה, למנות לאותו משרד, מבין חברי הכנסת, סגן שר אחד²⁰ אולם ראש הממשלה רשאי למנות כאמור שני סגני שרים במשרד ראש הממשלה; סגן שר ייכנס לתפקידו משהודיעה הממשלה בכנסת על מינויו; לסגן שר שמונה על ידי ראש הממשלה ייקרא "סגן שר במשרד ראש הממשלה".

מס' 1, 4, 8
ה"ש ו-10¹⁸

¹⁸ (1) לעניין "סגן שר במעמד של שר" פסק ביהמ"ש העליון: "נראה כי המוסד של "כאילו", של סגן שר הממלא את פונקציות השר עד קצה גבול היכולת הפורמלית כשהשר המכהן הוא ראש הממשלה, להבדיל מסגן שר במתכונתו הבסיסית, הוא מוסד הקרב לתום דרכו. על המערכת הממשלתית ליתן דעתה כי פסק דין זה, אף אם לא הביא להתערבות שיפוטית נוכח הרקע שתואר, מהווה תמרור לעתיד... ראוי משרד ממשלתי כי מי שעומד בראשו בפועל, במהות, יהא בעל כל הכוחות והסמכויות, מהחל ועד כלה, למלא את תפקידו ולשרת את הציבור כך יהא לעתיד לבוא, ואנו יוצאים מהנחה כי כך יהא בממשלה הבאה למצער. יתכן כמובן תמיד מינויו של סגן שר - אך ב"ממדיו הטבעיים", לצד השר הפועל במשרד כשר. "השופט א' רובינשטיין בבג"ץ 3002/09 ההסתדרות הרפואית בישראל נ' רה"מ ואח' (ניתן ביום 09.06.09).

(2) אין מחלוקת כיום שהמוסד הפוליטי ה"היסטורי" של "סגן שר במעמד שר", שלא היה לו עיגון בדין מעולם, אינו חוקי ואינו עומד בתנאי חוק יסוד: הממשלה, הן בעדשת מעמדו של שר והן בעדשת מעמדו של סגן שר. על כן אין קושי ליתן צו מוחלט, לפיו אין בנמצא יצור חוקי הקרוי סגן שר במעמד שר; ובכך אנו ממשיכים את אשר ננקט בפרשת ההסתדרות הרפואית (בג"ץ 3132/15 מפלגת יש עתיד נ' רה"מ, ניתן ביום 23.8.15).

¹⁹ הנשיא גרוניס בבג"ץ 3997/14 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' שר החוץ, ח"כ צחי הנגבי ואח' (ניתן ביום 12.2.15) שעסק במינוי סגן שר לאחר שהורשע: "ההסדר העולה מחוקי-היסוד לגבי סגן שר שהורשע בפלילים הוא כדלקמן: כאשר מורשע סגן שר בפלילים ונקבע שיש בעבירה שבה הורשע משום קלון, מופסקת כהונתו (סעיף 27 לחוק-יסוד: הממשלה). בעקבות קביעת הקלון אף נפסקת חברותו בכנסת (סעיף 42א(א) לחוק-יסוד: הכנסת). מאחר שאותו אדם מורשע אינו משמש עוד חבר כנסת, אף אין הוא יכול לשמש באותה כנסת כסגן שר. אם לא הוטל על המורשע עונש מאסר בפועל לתקופה העולה על שלושה חודשים, רשאי הוא להיבחר לכנסת בבחירות הבאות, ואם נבחר לכנסת, לשוב לשמש סגן שר (סעיף 6 לחוק-יסוד: הכנסת)... ההלכות הראשונות שניתנו בסוגיה נתקבלו על רקע חוסר חקיקתי בחוקי-היסוד... אולם בענייננו לא קיים חלל חקיקתי. חוק-יסוד: הממשלה וחוק-יסוד: הכנסת כוללים הוראות המתייחסות במישרין למינוי ולהפסקת כהונה של שר, סגן שר וחבר כנסת שהורשעו בדין. לפיכך, ספק רב אם ניתן לראות במקרים שאינם נופלים לגדר ההסדר הקבוע בהוראות אלו כ"לקונה" בחוקי-היסוד."

²⁰ כהוראת שעה לכנסת ה-23 (תיקון מס' 8 וה"ש), אחרי "סגן שר אחד" נוספו המילים "או שני סגני שרים".

(א1)²¹ סמוך ככל האפשר למינוי, יצהיר סגן השר בפני הכנסת הצהרת אמונים זו: "אני (השם) מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כסגן שר, ולקיים את החלטות הכנסת."

(ב) סגן שר יפעל בכנסת ובמשרד שנתמנה לו, בשם השר שמינה אותו ובמסגרת העניינים שמסר לו.

(ג) חבר הכנסת שפרש מסיעתו לא יתמנה לסגן שר בתקופת כהונתה של אותה כנסת; הוראה זו לא תחול על התפלגות סיעה בתנאים שנקבעו בחוק; לענין סעיף קטן זה, "פרישה מסיעה" - כהגדרתה בסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת.

(ד)²² [בטל].

26. כהונתו של סגן שר נפסקת בכל אחת מאלה:

**פקיעת
כהונתו של
סגן שר
(תיקונים
מס' 4 ו-9)**

(1) סגן השר התפטר בהגשת כתב התפטרות לשר שמינה אותו; כהונתו של סגן השר נפסקת כעבור 48 שעות לאחר שכתב ההתפטרות נמסר לשר שמינה אותו, זולת אם חזר בו סגן השר קודם לכן; הסתיימה התקופה האמורה ביום מנוחה, יידחה סיומה ליום שלאחר מכן שאינו יום מנוחה, והכול כפי שייקבע בחוק;

(2) השר שמינה אותו חדל להיות שר או להיות ממונה על אותו משרד;

²¹ הוראת מעבר לסעיף 25(א1) שהתווסף בתיקון מס' 4 שתחילתו ביום 6.8.2015: (א) מי שמונה כסגן שר לפני תחילתו של תיקון מס' 4 לא יצהיר אמונים כאמור בסעיף 25(א1); (ב) בתקופת כהונתה של הכנסת ה-20: על אף האמור בסעיף קטן (א), סגן שר שמונה לפני תחילתו של תיקון מס' 4 והפסיק את חברותו בכנסת לפי הוראות סעיף 42 לחוק-יסוד: הכנסת, יצהיר אמונים סמוך ככל האפשר להפסקת כהונתו בכנסת.

²² ס"ק (ד) נחקק בתיקון מס' 1 שתחילתו מהבחירות לכנסת ה-20: "מספר סגני השרים לא יעלה על ארבעה". בתיקון מס' 3 וה"ש נקבע כי לא יחול על ממשלה שכוונה בכנסת ה-20. בתיקון מס' 8 וה"ש - בוטל.

(3) ראש הממשלה, הממשלה או השר שמינה את סגן השר החליטו להפסיק את כהונתו; ואולם ראש הממשלה לא יעביר סגן שר מכהונתו אלא לאחר שהודיע על כוונתו לעשות כן לממשלה ולשר שמינה את סגן השר; כהונתו של סגן השר נפסקת כעבור 48 שעות לאחר שכתב ההעברה מהכהונה נמסר לידיו כאמור, זולת אם חזרו בהם ראש הממשלה, הממשלה או השר שמינה אותו, לפי העניין, קודם לכן; הסתיימה התקופה האמורה ביום מנוחה, יידחה סיומה ליום שלאחר מכן שאינו יום מנוחה, והכול כפי שייקבע בחוק;

(4) כוננה ממשלה חדשה;

(5) סגן השר חדל להיות חבר הכנסת, זולת אם הפסיק להיות חבר הכנסת לפי הוראות סעיף 42 לחוק-יסוד: הכנסת ותקופת כהונתה של אותה הכנסת טרם הסתיימה.²³

27. בית המשפט שהרשיע סגן שר בעבירה יקבע בפסק דינו אם יש באותה עבירה משום קלון; קבע בית המשפט כאמור, תיפסק כהונתו של סגן השר ביום מתן פסק הדין.

הפסקת כהונת סגן שר מחמת עבירה

28. (א) הכנסת רשאית להביע אי-אמון בממשלה.

הבעת אי-אמון בממשלה (תיקון מס' 1)²⁴

²³ בתקופת כהונתה של הכנסת ה-20, נוספה הסיפה "זולת אם הפסיק להיות חבר הכנסת לפי הוראות סעיף 42 לחוק-יסוד: הכנסת" כהוראת שעה. בתיקון מס' 9 נוספה הסיפה כהוראת קבע.
²⁴ ר' סעיף 44 לתקנון הכנסת.
 נוסח סעיף 28 עד הכנסת ה-20:
 "(א) הכנסת רשאית להביע אי אמון בממשלה.
 (ב) הבעת אי אמון בממשלה תיעשה בהחלטה של הכנסת, ברוב חרייה, לבקש מנשיא המדינה להטיל את הרכבת הממשלה על חבר הכנסת פלוני, שהסכים לכך בכתב."

(ב) הבעת אי-אמון בממשלה תיעשה בהחלטה של הכנסת, ברוב חבריה, להביע אמון בממשלה אחרת שהודיעה על קווי היסוד של מדיניותה, על הרכבה ועל חלוקת התפקידים בין השרים כאמור בסעיף 13(ד); הממשלה החדשה תיכון משהביעה בה הכנסת אמון, ומאותה שעה ייכנסו השרים לכהונתם.

(ג) פרטים לעניין הגשת הצעה להביע אי-אמון בממשלה והדיון בה ייקבעו בחוק או בתקנון הכנסת; הוגשה ההצעה בידי 61 חברי הכנסת, יתקיים הדיון בהקדם האפשרי, ולא יאוחר משבוע מיום הגשתה.

29. סמכות לפזר את הכנסת (תיקון מס' 1)²⁵
 (א) נוכח ראש הממשלה כי קיים בכנסת רוב המתנגד לממשלה, ושעקב כך נמנעת אפשרות לפעולה תקינה של הממשלה, רשאי הוא, בהסכמת נשיא המדינה, לפזר את הכנסת בצו שיפורסם ברשומות; הצו ייכנס לתוקפו 21 ימים אחרי יום פרסומו, אלא אם כן הוגשה בקשה לפי סעיף קטן (ב), ורואים את הממשלה כאילו התפטרה ביום פרסום הצו.

(ג) החליטה הכנסת כאמור, רואים את הממשלה כאילו התפטרה עם קבלת ההחלטה; הנשיא יטיל, בתוך יומיים מקבלת ההחלטה, את התפקיד להרכיב ממשלה על חבר הכנסת שצוין בהחלטה.

(ד) לחבר הכנסת שנשיא המדינה הטיל עליו את התפקיד להרכיב ממשלה לפי סעיף זה נתונה למילוי תפקידו תקופה של 28 ימים; הנשיא רשאי להאריך תקופה זו בתקופות נוספות, ובלבד שלא יעלו יחד על 14 ימים.

(ה) עברה התקופה לפי סעיף קטן (ד) וחבר הכנסת לא הודיע לנשיא המדינה שהרכיב ממשלה, או שהודיע לו לפני כן שאין בידו להרכיב ממשלה, יודיע נשיא המדינה על כך ליושב ראש הכנסת.

(ו) הודיע נשיא המדינה כאמור בסעיף קטן (ה) או שהציג חבר הכנסת ממשלה והכנסת דחתה את הבקשה להביע בה אמון לפי סעיף 13(ד), רואים את הכנסת כאילו החליטה על התפזרותה לפני תום כהונתה, והבחירות לכנסת יתקיימו ביום ג' האחרון שלפני תום 90 הימים מיום הודעת הנשיא, או מיום דחיית הבקשה להביע אמון בממשלה, לפי הענין.

²⁵ צו בדבר פיזור הכנסת ה-16 ע"י רה"מ אריאל שרון - י"פ התשס"ו, עמ' 728.

(ב) בתוך 21 ימים מיום פרסום הצו, רשאים רוב חברי הכנסת לבקש בכתב מנשיא המדינה להטיל על חבר כנסת פלוני, שהסכים לכך בכתב, ושאינו ראש הממשלה, להרכיב ממשלה.

(ג) הוגשה לנשיא המדינה בקשה כאמור בסעיף קטן (ב), יודיע על כך הנשיא ליושב ראש הכנסת; הנשיא יטיל, בתוך יומיים, את התפקיד להרכיב ממשלה על חבר הכנסת שצוין בבקשה.

(ד) לחבר הכנסת שנשיא המדינה הטיל עליו את התפקיד להרכיב ממשלה לפי סעיף זה נתונה למילוי תפקידו תקופה של 28 ימים; הנשיא רשאי להאריך תקופה זו בתקופות נוספות, ובלבד שלא יעלו יחד על 14 ימים.

(ה) לא הוגשה בקשה כאמור בסעיף קטן (ב), או עברה התקופה כאמור בסעיף קטן (ד), וחבר הכנסת לא הודיע לנשיא שהרכיב ממשלה או שהודיע לו לפני כן שאין בידו להרכיב ממשלה, יודיע נשיא המדינה על כך ליושב ראש הכנסת.

(ו) הודיע נשיא המדינה כאמור בסעיף קטן (ה) או שחבר הכנסת שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה לפי סעיף זה הציג ממשלה והכנסת דחתה את הבקשה להביע בה אמון לפי סעיף 13(ד), יראו את הכנסת כאילו החליטה על התפזרותה לפני תום תקופת כהונתה, והבחירות לכנסת יתקיימו ביום ג' האחרון שלפני תום 90 הימים מיום כניסת הצו לתוקף או מיום סיום התקופה להרכיב ממשלה או מיום ההודעה לנשיא או מיום דחיית הבקשה להביע אמון בממשלה, לפי הענין.

(ז) ראש הממשלה לא יהיה רשאי להשתמש בסמכותו לפי סעיף זה -

(1) מתחילת כהונתה של כנסת חדשה עד כינון הממשלה החדשה;

(2) [בטל].

(3) לאחר התפטרות ראש הממשלה, או מיום מתן פסק דין שבו נקבע כי עבר עבירה שיש עימה משום קלון עד יום החלטת הכנסת לפי סעיף 18(א).

(ח) שר הממלא את מקומו של ראש הממשלה לא יהיה רשאי להשתמש בסמכות הנתונה לראש הממשלה לפי סעיף זה.

רציפות
הממשלה
(תיקונים
מס' 1 ו-9)

30. (א) עם בחירת כנסת חדשה או התפטרות הממשלה כאמור בסעיפים 18, 19, 20 או 21 או עם הגשת בקשה לפי סעיף 29(ב), יפתח נשיא המדינה בהליכים להרכבת ממשלה חדשה כאמור בחוק-יסוד זה.

(ב) עם בחירת כנסת חדשה או התפטרות הממשלה כאמור בסעיפים 18, 19, 20, 21 או 29 תמשיך הממשלה היוצאת במילוי תפקידיה עד שתיכון הממשלה החדשה.

(ג)²⁶ ראש הממשלה שהתפטר ימשיך במילוי תפקידו עד שתיכון הממשלה החדשה; נפטר ראש הממשלה, נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו או הופסקה כהונתו מחמת עבירה, תקבע הממשלה שר אחר שהוא חבר הכנסת וחבר סיעתו של ראש הממשלה, לכהן כראש הממשלה בפועל עד שתיכון הממשלה החדשה.

²⁶ החל ביום 14.4.2006 ועד לכינון הממשלה החדשה כיהן אהוד אולמרט כראש הממשלה בפועל לפי קביעת הממשלה, לאחר חלוף תקופת מאה הימים שבהם נבצר מראש הממשלה אריאל שרון למלא את תפקידו (י"פ התשס"ו, עמ' 3104).

27(ד) ממשלה המכהנת לפי סעיף קטן (ב), רשאית למנות חבר הכנסת להיות שר בתפקידו של שר שחדל לכהן; מינויו של שר לפי סעיף קטן זה אינו טעון אישור הכנסת; בסעיף קטן זה, "חבר הכנסת" - לרבות שר או סגן שר שחברותו בכנסת נפסקה לפי סעיף 42 לחוק-יסוד: הכנסת.

28. א.30 על אף האמור בסעיפים 7 עד 11, 13 ו-29, שר או סגן שר שחברותו בכנסת נפסקה לפי סעיף 42 לחוק-יסוד: הכנסת, ניתן להטיל עליו את התפקיד להרכיב ממשלה, לבקש להטיל עליו את התפקיד להרכיב ממשלה או להציע אותו כמועמד להיות ראש הממשלה, בהתאם להוראות הסעיפים האמורים, אף שאינו חבר הכנסת, אולם עם היותו לראש הממשלה תתחדש חברותו בכנסת בהתאם להוראות סעיף 42(ג) לחוק-יסוד: הכנסת.

**הטלת
התפקיד
להרכיב
ממשלה על
שר או סגן
שר שחברותו
בכנסת
נפסקה
(תיקון מס' 9)**

27 "יש לפרש בצמצום את הסמכות המוקנית בסעיף זה לממשלת מעבר, כך שתבטיח את המשך העשייה השלטונית ותמנע פגיעה אפשרית באינטרס הציבורי. בשונה מממשלה הזוכה לאמון הכנסת אשר לה מוענק חופש פעולה ניכר בכל הנוגע למינוי שרים, על ממשלת מעבר להימנע מביצוע שינויים בהרכבה מקום שבו הדבר אינו דרוש לשם הבטחת תפקודה התקין. בהקשר זה יש להבחין בין מצבים שבהם מתעורר צורך - כדוגמת הצורך להחליף שר שהתפטר מהממשלה או שנפטר חלילה - ובין מצבים שאין בהם חשש להיווצרותו של "חלל שלטוני" - למשל, כאשר הממשלה שואפת לשנות את חלוקת התפקידים בין השרים המכהנים או לצרף שר חדש במקום שר המוסיף לכהן כחבר בממשלה בתפקיד שר אחר. זאת אלא אם כן נוצר מצב דברים מיוחד למשל, כאשר קיימת מניעת מן הדין המחייבת שר לעזוב את תפקידו במשרד מסוים, אך הוא אינו מנוע מלהמשיך ולכהן בממשלה בתפקידים אחרים. במצב כזה ניתן לומר שקיים צורך להחליפו, בהתאם לתכלית שאותה נועד להגשים סעיף 30(ד) לחוק היסוד, דהיינו - לשם הבטחת תפקודה התקין של הממשלה (בג"ץ 7510/19 אור-הכהן נ' רה"מ, בעניין מינויו של נפתלי בנט כשר הביטחון בממשלת מעבר בעקבות התפטרותו של ראש הממשלה מתפקיד שר הביטחון, ניתן ביום 09.1.2020).

28 סעיפים 30 ו-30 נחקקו תחילה כהוראת שעה לתקופת כהונתה של הכנסת ה-20 (תיקון מס' 4 - ה"ש); בתיקון מס' 9 נחקקו מחדש כתיקון קבע, בשינויים קלים.

מעודכן ליום ה' בניסן התשפ"ג (27.3.2023)

- ממלא מקום ראש הממשלה, ראש הממשלה בפועל או ראש הממשלה החלופי שהוא שר או סגן שר שחברותו בכנסת נפסקה (תיקון מס' 9) 30.ב. על אף האמור בסעיפים 5(ד), 16(ג), 30(ג), ו-43א, ניתן לבחור, בהתאם להוראות הסעיפים האמורים, שר שחברותו בכנסת נפסקה לפי סעיף 42ג לחוק-יסוד: הכנסת לממלא מקום ראש הממשלה או לראש הממשלה בפועל, או שר או סגן שר שחברותו בכנסת נפסקה כאמור לראש הממשלה החלופי, אף שאינו חבר הכנסת, אולם עם בחירתו כאמור תתחדש חברותו בכנסת בהתאם להוראות סעיף 42ג(ג) לחוק היסוד האמור.
- תפקוד הממשלה (תיקון מס' 11) 31.ב. (א) הממשלה רשאית, באישור הכנסת, לשנות את חלוקת התפקידים בין השרים, למעט תפקיד ראש הממשלה.
- (ב) הממשלה רשאית, באישור הכנסת, להעביר סמכות הנתונה על פי חוק לשר אחד, או חובה המוטלת עליו על פי חוק, כולה או מקצתה, לשר אחר.
- (ג) הממשלה רשאית, באישור הכנסת, לאחד משרדים, לחלקם, לבטלם ולהקים משרדים חדשים.
- (1ג) הממשלה רשאית, באישור הכנסת, להחליט כי שר ישמש כשר נוסף במשרד ולקבוע תחומים מסוימים מתחומי הפעילות של המשרד שאותו שר יהיה אחראי להם, בכפוף לשר הממונה על המשרד, בהתאם להוראות סעיף 24א.
- (2ג) הממשלה רשאית, במשרד שמכהן בו שר נוסף, להעביר תחומי פעילות בינו ובין השר הממונה.
- (ד) הממשלה רשאית להעביר שטחי פעולה ממשרד למשרד.
- (ה) הממשלה רשאית למנות ועדות שרים קבועות, זמניות או לעניינים מסוימים; מונתה ועדה, רשאית הממשלה לפעול באמצעותה.

(ו) הממשלה תקבע את סדרי ישיבותיה ועבודתה, דרכי דיוניה ואופן קבלת החלטותיה אם דרך קבע ואם לענין מסוים.

32. **הסמכויות השיווריות של הממשלה**
הממשלה מוסמכת לעשות בשם המדינה, בכפוף לכל דין, כל פעולה שעשייתה אינה מוטלת בדין על רשות אחרת.

33. **אצילת סמכויות (תיקון מס' 5)**
(א) סמכות הנתונה על פי דין לממשלה רשאית הממשלה לאצול לאחד השרים; סעיף זה לא יחול על סמכויות הממשלה לפי חוק-יסוד זה, למעט סמכויות לפי סעיף 32.

(ב) סמכות הנתונה לאחד השרים על פי חוק או שהועברה לו על פי סעיף 31(ב), למעט סמכות להתקין תקנות, רשאי השר לאצול, כולה, מקצתה או בסייגים, לעובד ציבור.

(ג) סמכות שהממשלה אצלה לשר, למעט סמכות להתקין תקנות, רשאי השר לאצלה, כולה, מקצתה או בסייגים, לעובד ציבור אם הסמיכה אותו הממשלה לכך.

(11)²⁹ כיהן ראש הממשלה כשר הממונה על משרד, רשאי הוא לאצול את סמכותו, בהתאם להוראות סעיפים קטנים (ב) או (ג), גם לסגן שר באותו משרד.

(ד) בסעיף זה, סמכות הנתונה לממשלה או לשר, לרבות חובה המוטלת עליהם.

(ה) הוראות סעיף זה יחולו אם אין כוונה אחרת משתמעת מן החוק המקנה את הסמכות או המטיל את החובה.

²⁹ תחילתו של סעיף קטן (11) שהתווסף בתיקון מס' 5 ביום קבלתו - 10.1.2018.

- נטילת סמכויות** 34. שר הממונה על ביצועו של חוק רשאי ליטול לעצמו כל סמכות, למעט סמכות בעלת אופי שיפוטי, הנתונה על פי אותו חוק לעובד המדינה, אם אין כוונה אחרת משתמעת מן החוק; השר רשאי לעשות כאמור לענין מסוים או לתקופה מסוימת.
- סודיות** 35. (א) הדיונים וההחלטות של הממשלה ושל ועדות השרים בענינים אלה הם סודיים וגילויים ופרסומם אסור:
- (1) ביטחון המדינה;
 - (2) יחסי חוץ של המדינה;
 - (3) סוג ענינים אחר שהממשלה ראתה את סודיותו כחיונית למדינה, והכריזה עליו בצו, לענין סעיף זה;
 - (4) ענין שהממשלה החליטה לשמרו בסוד, ובלבד שגילוי ופרסומו של ענין כאמור אינו אסור אלא על מי שידע על ההחלטה.
- (ב) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על דברים שהממשלה או ראש הממשלה, או מי שהממשלה או ראש הממשלה הסמיכוהו לכך, התירו את פרסומם, או על דברים שפרסומם נדרש על פי דין.³⁰
- משכורת וגמלאות** 36. משכורתם של השרים וסגני השרים ותשלומים אחרים שישולמו להם בתקופת כהונתם או לאחריה, או לשאיניהם לאחר מותם, ייקבעו בחוק, או בהחלטה של הכנסת או של ועדה מועדונית שהכנסת הסמיכה לכך.

³⁰ בתוקף סמכותה לפי סעיף 28(ב) לחוק-יסוד: הממשלה (הישן), החליטה הממשלה להסמיך את מזכיר הממשלה לענין התרת פרסומם של דברים אשר פרסומם וגילויים אסורים לפי סעיף 28 הנ"ל ("י"פ התשכ"ט, עמ' 602).

- תקנות** 37. (א) שר הממונה על ביצועו של חוק מוסמך להתקין תקנות לביצועו.
- (ב) חוק יכול שיסמיך את ראש הממשלה או שר להתקין תקנות בענין שנקבע בהסמכה.
- הכרזת מצב חירום**³¹ 38. (א) ראתה הכנסת שקיים במדינה מצב של חירום רשאית היא, ביזומתה או על פי הצעת הממשלה, להכריז על מצב חירום.
- (ב) תקופת תוקפה של ההכרזה תהא כפי שנקבע בה, אך לא תעלה על שנה; הכנסת רשאית לחזור ולהכריז על מצב חירום כאמור.
- (ג) ראתה הממשלה שקיים במדינה מצב של חירום ושעקב דחיפות הענין יש להכריז על מצב חירום עוד לפני שניתן לכנס את הכנסת, רשאית היא להכריז על מצב חירום; תוקפה של ההכרזה יפקע כעבור שבעה ימים מיום נתינתה, אם לא אושרה או בוטלה קודם לכן על ידי הכנסת בהחלטה של רוב חבריה; לא התכנסה הכנסת, רשאית הממשלה לחזור ולהכריז על מצב חירום כאמור בסעיף קטן זה.
- (ד) הכרזות הכנסת או הממשלה על מצב חירום יפורסמו ברשומות; לא ניתן לפרסם הכרזה על מצב החירום ברשומות, תפורסם ההכרזה בדרך מתאימה אחרת, ובלבד שתפורסם ברשומות מיד כשניתן יהיה לעשות כן.
- (ה) הכנסת רשאית, בכל עת, לבטל הכרזה על מצב חירום; הודעה על הביטול תפורסם ברשומות.

³¹ ר' חלק ו' לתקנון הכנסת.

- התקנת תקנות שעת חירום**³² 33.39 (א)
- במצב חירום רשאית הממשלה להתקין תקנות שעת חירום כדי להגן על המדינה, ביטחון הציבור וקיום האספקה והשירותים החיוניים; תקנות שעת חירום יונחו על שולחן ועדת החוץ והביטחון של הכנסת סמוך ככל האפשר לאחר התקנתן.
- (ב) ראה ראש הממשלה כי לא ניתן לכנס את הממשלה וכי קיים צורך דחוף וחיוני להתקין תקנות שעת חירום, רשאי הוא להתקין או להסמך שר להתקין.
- (ג) תקנות שעת חירום כוחן יפה לשנות כל חוק, להפקיע זמנית את תוקפו או לקבוע בו תנאים, וכן להטיל או להגדיל מסים או תשלומי חובה אחרים, והכל זולת אם אין הוראה אחרת בחוק.
- (ד) אין בכוחן של תקנות שעת חירום למנוע פניה לערכאות, לקבוע ענישה למפרע או להתיר פגיעה בכבוד האדם.
- (ה) לא יותקנו תקנות שעת חירום ולא יופעלו מכוחן הסדרים, אמצעים וסמכויות, אלא במידה שמצב החירום מחייב זאת.
- (ו) תוקפן של תקנות שעת חירום יפקע כעבור שלושה חודשים מיום התקנתן, זולת אם הוארך תוקפן בחוק, או שבוטלו על ידי הכנסת בחוק או בהחלטה של רוב חברי הכנסת.

³² ר' חלק ו' לתקנון הכנסת.

³³ השופט עמית בעניין חקיקת החירום שנחקקה לצורך התמודדות עם התפשטות מגפת הקורונה: "אין צורך לשוב ולהדגיש כי צעד של התקנת תקנות שעת חירום הוא בבחינת מוצא אחרון, שאליו יש לפנות רק בהעדר אפשרות להגשים את המטרות הנדרשות באמצעות הליך של חקיקה ראשית. כך עולה מסעיף 39(ה)... ברם, מכך אין להסיק כי תקנות שעת חירום שהותקנו כדין פוקעות ברגע שבו יכולה הממשלה לפנות לכנסת לצורך קידום הליך של חקיקה ראשית והיא נמנעה מלעשות כן. אף ספק רב אם טענה זו מתיישבת עם לשונו של סעיף 39... (בג"ץ 5314/20, ניתן ביום 10.1.2021. ההדגשה במקור)).

(ז) תקנות שעת חירום ייכנסו לתוקף עם פרסומן ברשומות; לא ניתן לפרסמן ברשומות, הן יפורסמו בדרך מתאימה אחרת, ובלבד שיפורסמו ברשומות מיד כשניתן יהיה לעשות כן.

(ח) חדל מצב החירום להתקיים, יוסיפו תקנות שעת חירום להתקיים לתקופת תוקפן אך לא יותר מ- 60 ימים מסיום מצב החירום; תקנות שעת חירום שתוקפן הוארך בחוק, יוסיפו לעמוד בתוקפן.

(א) 40. הכרזת מלחמה או נקיטת פעולה צבאית משמעותית (תיקונים מס' 6 ו-7)

המדינה לא תפתח במלחמה ולא תנקוט פעולה צבאית משמעותית העולה להוביל, ברמת הסתברות קרובה לוודאי, למלחמה, אלא מכוח החלטת הממשלה.

(1א) על אף האמור בסעיף קטן (א) ובסעיף 33(א), הממשלה רשאית להחליט על אצילת סמכותה לפי סעיף קטן (א), דרך כלל או במקרה מסוים, לוועדת שרים שנקבעה בחוק; החליטה הממשלה על אצילת סמכותה לוועדת השרים, תפעיל ועדת השרים את סמכותה רק אם מצא ראש הממשלה כי הפעלת הסמכות בידי הוועדה, במקום הממשלה, נדרשת, בנסיבות העניין, בשל טעמים של ביטחון המדינה או יחסי החוץ שלה, לרבות טעמי סודיות הכרוכים בהם.

(2א) [בטל - תיקון מס' 7].

(ב) אין בסעיף זה כדי למנוע פעולות צבאיות אחרות הנדרשות למטרת הגנה על המדינה וביטחון הציבור.

(ג) הודעה על החלטת הממשלה לפתוח במלחמה או לנקוט פעולה צבאית משמעותית לפי סעיף קטן (א) תימסר לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת בהקדם האפשרי ואם התקבלה ההחלטה בידי ועדת השרים כאמור בסעיף קטן (א1), תימסר הודעה על כך, בהקדם האפשרי, לממשלה ולוועדת משנה של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת; ראש הממשלה ימסור את ההודעה בהקדם האפשרי גם במליאת הכנסת; הודעה על פעולות צבאיות אחרות כאמור בסעיף קטן (ב) תימסר לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת בהקדם האפשרי.

41. **אי תחולה של תקנות שעת חירום**
על אף האמור בכל דין, אין בכוחן של תקנות שעת חירום לשנות חוק-יסוד זה, להפקיע זמנית את תוקפו או לקבוע בו תנאים.

42. **הממשלה וועדות הכנסת (תיקון מס' 4)**
(א)³⁴ הממשלה תמסור לכנסת ולוועדותיה מידע על פי דרישתן ותסייע להן במילוי תפקידן; הוראות מיוחדות ייקבעו בחוק לחיסוי מידע כשהדבר נחוץ להגנה על ביטחון המדינה ויחסי החוץ או קשרי מסחר בינלאומיים שלה, או להגנה על זכות או חסיון שבדין.

(ב)³⁵ הכנסת רשאית, לפי דרישה של לפחות ארבעים מחבריה, לקיים דיון בהשתתפות ראש הממשלה בנושא שהוחלט עליו; דרישה כאמור יכול שתוגש לא יותר מאחת לחודש.

(ג) הכנסת, וכל ועדה מועדותיה במסגרת מילוי תפקידיה, רשאיות לחייב שר להופיע בפניהן ורשאיות לחייב סגן שר, באמצעות השר שמינה אותו או בדיעתו, להופיע בפניהן.

(ד) ועדה מועדות הכנסת רשאית, במסגרת מילוי תפקידיה, באמצעות השר הנוגע בדבר או בידיעתו, לחייב עובד המדינה או כל מי שייקבע בחוק, להתייצב בפניה.

³⁴ ר' סעיפים 123 ו-124 לתקנון הכנסת.

³⁵ ר' סעיף 45 לתקנון הכנסת.

(ה) שר רשאי להשמיע את דברו לפני הכנסת וועדותיה.

(ו) פרטים לענין ביצוע סעיף זה יכול שייקבעו בחוק או בתקנון הכנסת.

4.3. שינוי מועד בחירות (תיקון מס' 1) נקבע מועד בחירות לכנסת לפי סעיפים 11 ו-29, רשאית הכנסת, בהחלטה שתתקבל ברוב חבריה, בתוך חמישה ימים מיום היווצרות העילה לקיום הבחירות, לקבוע כי בשל סמיכות מועד הבחירות ליום חג, מועד או זיכרון, יידחו הבחירות למועד שתקבע ושאינו מאוחר מ-100 ימים ממועד היווצרות העילה.

4.3.א. חילופים בין ראש הממשלה לראש הממשלה (תיקון מס' 8 וה"ש)³⁶ חדל ראש הממשלה בממשלת חילופים לכהן בתפקידו בתקופה שעד מועד החילופים, יראו את הממשלה כאילו התפטרה, ויחולו לענין כהונת הממשלה וראש הממשלה הוראות הרציפות בסעיף 30(ב); ואולם בכל אחד מהמקרים שלהלן, לא יראו את הממשלה כאילו התפטרה ויחולו יתר הוראות סעיף זה:

(1) כהונתו של ראש הממשלה נפסקה לפי סעיף 18(ד);

(2) ראש הממשלה בחר מיוזמתו להתפטר מהממשלה, לפי סעיף 19;

(3) ראש הממשלה נפטר, כאמור בסעיף 20(א);

(4) נבצר מראש הממשלה, דרך קבע, למלא את תפקידו, מסיבות בריאותיות בלבד, וחלפו 100 ימים שבהם מכהן ממלא מקום במקומו, לפי סעיף 20(ב);

(5) ראש הממשלה בחר מיוזמתו להתפטר מהכנסת, לפי סעיף 21(א).

³⁶ לפי תיקון מס' 8 וה"ש - בכנסת ה-23 לא ניתן היה לשנות, במפורש או במשתמע, את סעיפים 43 עד 44 ח"א אלא ברוב של 70 ח"כים (בשלוש הקריאות).

(ב) חדל ראש הממשלה בממשלת חילופים לכהן בתפקידו מאחת הסיבות המנויות בסעיף קטן (א) סיפה, בתקופה שעד מועד החילופים, יחולו הוראות סעיפים קטנים (ג) ו-(ד).

(ג) ראש הממשלה החלופי יכהן במקומו כראש הממשלה לפרק הזמן שראש הממשלה החלופי אמור היה לכהן כראש ממשלה ממועד החילופים ועד תום תקופת כהונתה של הכנסת³⁷; הסתיימה תקופת כהונתו של ראש הממשלה החלופי כראש הממשלה כאמור, יחולו הוראות סעיף קטן (ד).

(ד) (1) חדל ראש הממשלה לכהן בתפקידו לפי סעיף קטן (א) (4) ומצבו הבריאותי מאפשר את חזרתו לתפקיד - ישוב לכהן בתפקיד ראש הממשלה.

(2) חדל ראש הממשלה לכהן בתפקידו לפי סעיף קטן (א) (1), (2), (3) או (5), או שחדל לכהן בתפקידו לפי סעיף קטן (א) (4) ומצבו הבריאותי לא מאפשר את חזרתו לתפקיד - רשאית סיעתו לבחור חבר כנסת מאותה סיעה, והוא יבקש מהכנסת הבעת אמון לכהן במקומו של ראש הממשלה שכהונתו חדלה כאמור, והכול עד שבוע לפני סיום תקופת כהונתו של ראש הממשלה החלופי כראש הממשלה.

(3) משהביעה הכנסת אמון בחבר הכנסת האמור בפסקה (2) או סמוך ככל האפשר לאחר מכן, יצהיר חבר הכנסת בפני הכנסת הצהרת אמונים כאמור בסעיף 13א(ו) או 14, לפי העניין, ויחל לכהן כראש הממשלה עם סיום תקופת הכהונה של מי שחדל לכהן כראש הממשלה.

³⁷ כהוראת שעה לכנסת ה-23 (תיקון מס' 8 וה"ש), אחרי "כהונתה של הכנסת" נוספו המילים "לפי סעיף 8א לחוק-יסוד: הכנסת".

(4) לא בחרה הסיעה חבר כנסת מאותה סיעה במקומו של ראש הממשלה שחדל לכהן כאמור בפסקה (2) עד שבוע לפני סיום תקופת כהונתו של ראש הממשלה או שבחרה הסיעה חבר כנסת כאמור אך הכנסת לא הביעה בו אמון עד לאותו מועד - יראו את הממשלה כאילו התפטרה, ויחולו הוראות סעיף 30.

(ה) חדל ראש הממשלה בממשלת חילופים לכהן בתפקידו מכל סיבה שהיא לאחר מועד החילופים, יכהן ראש הממשלה החלופי בתפקיד במקומו.

(ו) (1) חדל ראש הממשלה החלופי בממשלת חילופים לכהן בתפקידו עד מועד החילופים, רשאית סיעתו לבחור חבר כנסת מאותה סיעה, והוא יבקש מהכנסת הבעת אמון לכהן במקומו של ראש הממשלה החלופי שכהונתו חדלה כאמור; משהביעה הכנסת אמון בחבר הכנסת האמור או סמוך ככל האפשר לאחר מכן, יצהיר אותו חבר הכנסת בפני הכנסת הצהרת אמונים כאמור בסעיף 13א(ו), ויראו אותו כראש הממשלה החלופי, לכל דבר ועניין.

(2)³⁸ בחרה סיעתו של ראש הממשלה החלופי בחבר כנסת מאותה סיעה לכהן במקום ראש הממשלה החלופי כאמור בפסקה (1), אך הכנסת לא הביעה בו אמון עד שבוע לפני סיום תקופת כהונתו של ראש הממשלה, יראו את הממשלה כאילו התפטרה ויחולו הוראות סעיף 30.

³⁸ כהוראת שעה לכנסת ה-23 (תיקון מס' 8 וה"ש) נקבע בפסקה (כ2) :
 "בחרה סיעתו של ראש הממשלה החלופי בחבר כנסת מאותה סיעה לכהן במקום ראש הממשלה החלופי כאמור בפסקה (1), אך הכנסת לא הביעה בו אמון עד שבוע לפני סיום תקופת כהונתו של ראש הממשלה -

- חילופים בין ראש הממשלה לראש החלופי בשל התפזרות הכנסת לפני גמר תקופת כהונתה (תיקון מס' 10)**
- 1א43. בלי לגרוע מהוראות סעיפים 13א ו-43א, חילופים בין ראש הממשלה וראש הממשלה החלופי ייערכו לפני מועד החילופים, בהתאם להוראות סעיף 13א(ז) ו-(ח), גם בכל אחד מהמועדים כמפורט להלן:
- (1) יום לאחר שהתקבל בכנסת בקריאה השלישית חוק על התפזרות הכנסת לפני גמר תקופת כהונתה, לפי סעיף 34 לחוק-יסוד: הכנסת, ובלבד שבקריאה השלישית הצביעו בעד החוק האמור שני חברי הכנסת לפחות שהיו מהסיעות ששריהן היו מזוהים כבעלי זיקה לראש הממשלה במועד השבעת ממשלת החילופים; לעניין זה, לא יובא במניין חברי הכנסת האמורים מי שהיה חבר הכנסת במועד השבעת ממשלת החילופים ולא הביע אמון בה;
- (2) ביום הקובע כמשמעותו בסעיף 36א לחוק-יסוד: הכנסת, אם לא התקבל חוק התקציב עד היום שקדם לו.
- ב43. ראש הממשלה החלופי בממשלת חילופים יהיה ממלא מקום ראש הממשלה לפי סעיף 5(ד), ולא ימונה לראש הממשלה ממלא מקום אחר.
- ראש הממשלה החלופי - ממלא מקום ראש הממשלה (תיקון מס' 8 וה"ש)**

(א) אם עשרה חברי הכנסת מהסיעות שהשרים שלהן היו בעלי זיקה לראש הממשלה החלופי במועד השבעת הממשלה לא הביעו בו אמון - ימשיך ראש הממשלה בכהונתו אף לאחר מועד החילופים;

(ב) אם עשרה חברי הכנסת מהסיעות שהשרים שלהן היו בעלי זיקה לראש הממשלה במועד השבעת הממשלה לא הביעו בו אמון - יראו את הממשלה כאילו התפטרה ויחולו הוראות סעיף 30;

(ג) התקיימו הנסיבות האמורות בפסקאות משנה (א) ו-(ב) יחד - יחולו הוראות פסקת משנה (א);

(ד) לעניין פסקה זו, "אי-הבעת אמון" - לרבות אי-הצבעה או הצבעה שאינה הבעת אמון."

- העברה
מכהונה של
ראש
הממשלה
החלופי
(תיקון מס' 8
וה"ש)
- ג.43. על אף האמור בסעיף 22(ב), ראש הממשלה בממשלת
חילופים אינו רשאי להעביר את ראש הממשלה החלופי
מכהונתו.
- שרים
בממשלת
חילופים
(תיקונים
מס' 8 וה"ש,
11-ו)
- ד.43. (א) על אף האמור בסעיף 22(ב), ראש הממשלה
בממשלת חילופים אינו רשאי להעביר מכהונתו
שר בעל זיקה לראש הממשלה החלופי, בלא
הסכמת ראש הממשלה החלופי.
- (ב) ראש הממשלה החלופי בממשלת חילופים
רשאי, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות
כן, להעביר מכהונתו שר בעל זיקה אליו, ויחולו
לעניין זה הוראות סעיף 22(ב), בשינויים
המחויבים.
- (ג) ממלא מקום של שר בממשלת חילופים לפי
סעיף 24(א), יהיה שר בעל זיקה זהה לזו של
השר שאת מקומו הוא ממלא.
- (ד) על אף האמור בסעיף 24(ב), חדל שר בממשלת
חילופים לכהן או שנבצר ממנו זמנית למלא את
תפקידו, ימלא את התפקיד ראש הממשלה,
ראש הממשלה החלופי או שר אחר שתקבע
הממשלה לפי הצעת ראש הממשלה או ראש
הממשלה החלופי, והכול בהתאם לזיקת השר
האמור.
- (ה) הוראות סעיף 24(ב) לא יחולו על ראש ממשלה
חלופי שחדל לכהן או נבצר ממנו זמנית למלא
את תפקידו.

(ו) על אף האמור בסעיף 15, ממשלת חילופים רשאית לצרף שר נוסף לממשלה על פי הצעת ראש הממשלה או ראש הממשלה החלופי, והכול בכפוף להוראות סעיף 13א(ד); החליטה הממשלה לצרף שר כאמור תודיע על כך, על תפקידו או על תחומי הפעילות שבאחריותו של השר הנוסף ועל זיקתו לראש הממשלה או לראש הממשלה החלופי לכנסת; עם אישור ההודעה על ידי הכנסת ייכנס השר הנוסף לכהונתו וסמוך ככל האפשר לאישור יצהיר את הצהרת האמונים.

[פקע.]^{39(ז)}

סגני שרים
בממשלת
חילופים
(תיקונים
מס' 8 וה"ש
10-1)

43.ה. (א) על אף האמור בסעיף 25(א), שר בממשלת חילופים הממונה על משרד רשאי למנות לאותו משרד, מבין חברי הכנסת, סגן שר אחד⁴⁰ ובמשרד ראש הממשלה – שני סגני שרים, בהסכמת ראש הממשלה או ראש הממשלה החלופי, בהתאם לזיקת השר הממונה ובאישור ממשלת החילופים; בהודעת הממשלה לכנסת על מינויו של סגן השר, תודיע הממשלה על זיקתו של סגן השר לראש הממשלה או לראש הממשלה החלופי.

(ב) על אף האמור בסעיף 26(3) -

³⁹ כהוראת שעה לכנסת ה-23 (תיקון מס' 8 וה"ש) נוסף סעיף קטן (ז) שבו נקבע: "על אף האמור בסעיף 5(ג), ממשלת חילופים רשאית להחליט, באישור הכנסת, כי במשרד שממונה עליו שר יתמנה שר נוסף, שיהיה אחראי, בכפוף לשר שממונה על המשרד, לתחומים מסוימים בתחומי פעילות המשרד, והכול בהתאם לתנאים שנקבעו בהחלטת הממשלה, ובהסכמת ראש הממשלה וראש הממשלה החלופי ובכפוף להוראות סעיף 13א(ד); החליטה הממשלה על מינויו של שר כאמור, תודיע לכנסת על המינוי, על התחומים שנמסרו לאחריות השר הנוסף ועל זיקתו לראש הממשלה או לראש הממשלה החלופי; עם אישור ההודעה על ידי הכנסת ייכנס השר הנוסף לכהונתו וסמוך ככל האפשר לאישור יצהיר את הצהרת האמונים."

⁴⁰ כהוראת שעה לכנסת ה-23 (תיקון מס' 8 וה"ש) אחרי "סגן שר אחד" נוספו המילים "או שני סגני שרים".

(1) ראש הממשלה רשאי להפסיק את כהונתו של סגן שר בעל זיקה אליו, בלבד, וראש הממשלה החלופי רשאי להפסיק את כהונתו של סגן שר בעל זיקה אליו, בלבד;

(2) שר אינו רשאי להפסיק את כהונתו של סגן שר שמינה, אם זיקתו של סגן השר שונה מזיקתו של השר.

סמכות ראש הממשלה לפזר את הכנסת בממשלת חילופים (תיקון מס' 8 וה"ש) 143. סמכות ראש הממשלה לפזר את הכנסת בממשלת חילופים לפי סעיף 29(א) טעונה את הסכמת ראש הממשלה החלופי.

מעמדו של ראש הממשלה החלופי (תיקון מס' 8 וה"ש) 143. (א) דין ראש הממשלה החלופי בממשלת חילופים כדין ראש הממשלה לפי סעיפים 17, 18, 23(ג) ו-31(א).

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), חדל ראש הממשלה החלופי בממשלת חילופים לכהן בתפקידו לפי סעיף 18(ד) - לא יראו את הממשלה כאילו התפטרה.

התפזרות הכנסת - הוראת שעה (תיקון מס' 8 וה"ש) 143.1⁴¹ [פקע].

⁴¹ כהוראת שעה לכנסת ה-23 (תיקון מס' 8 וה"ש) נוסף סעיף 143 שבו נקבע: "נתקבל חוק על התפזרות הכנסת לפני גמר תקופת כהונתה לפי סעיף 34 לחוק-יסוד: הכנסת, והצביעו בעדו לפחות עשרה חברי הכנסת שהיו, במועד השבעת הממשלה, מהסיעות ששריהן היו בעלי זיקה למי שמכהן במועד קבלת חוק התפזרות הכנסת כראש הממשלה בממשלת חילופים, תיפסק כהונתו של ראש הממשלה וראש הממשלה החלופי יכהן כראש הממשלה עד שתיכון ממשלה חדשה."

אי-אמון בממשלת חילופים (תיקון מס' 8 וה"ש)

42.ח43 החליטה הכנסת להביע אי-אמון בממשלת חילופים ולהביע אמון בממשלה אחרת, לפי סעיף 28, לא יהיו ראש הממשלה וראש הממשלה החלופי בממשלת החילופים שבה הובע אי-האמון רשאים לעמוד בראשות הממשלה האחרת.

יצבות חוק 44. (א) אין לשנות חוק-יסוד זה אלא ברוב חברי הכנסת; הרוב הדרוש לפי סעיף קטן זה יהא דרוש להחלטות מליאת הכנסת בקריאה הראשונה, בקריאה השנייה ובקריאה השלישית; לענין סעיף זה, "שינוי" - בין מפורש ובין משתמע.

(ב) הוראות סעיף זה לא יחולו על סעיפים 45 ו-46.

45. [שולב בחוק-יסוד: הכנסת].

תיקון חוק-יסוד: הכנסת - מס' 30

46. חוק-יסוד: הממשלה⁴³ - בטל.

ביטול חוק-יסוד: הממשלה

⁴² בג"ץ דחה טענות נגד סעיף ח43 שנחקק במסגרת תיקון מס' 8 ובפרט נגד תחולתו המיידית. הנשיאה חיות: "סעיף ח43 לחוק היסוד מטיל אומנם הגבלה על זהות הגורם שרשאי לעמוד בראשות הממשלה המוקמת מכוח אי-האמון בממשלה המכהנת. עם זאת, הדבר נעשה כחלק ממכלול של הוראות שנועדו להסדיר את מנגנון ממשלת החילופים ולהבטיח את יציבותה. התכלית שבבסיס סעיף ח43 לחוק היסוד עולה בקנה אחד עם תכלית התיקונים שמכוחם הוטלו לאורך השנים מגבלות על יכולתה של הכנסת להביע אי-אמון בממשלה – שמירה על יציבותה של הממשלה ... בפועל המגבלה שהוטלה על כוחה של הכנסת בהוראת סעיף ח43 לחוק היסוד, היא מצומצמת ביותר בהיקפה, שכן ביכולתה של הכנסת להביע אמון בממשלה אחרת, בראשות כל אחד מ-118 חברי הכנסת שאינם ראש הממשלה או ראש הממשלה החלופי... בניגוד לעמדת חברי המשנה לנשיאה (בדימוי), אני סבורה כי החלת תיקון מס' 8 בתקופת כהונתה של הכנסת ה-23 אינה מהווה שימוש לרעה בסמכות המכוננת." (בג"ץ 2905/20 התנועה למען איכות השלטון בישראל ואח' נ' הכנסת ואח', ניתן ביום 12.7.2021).

⁴³ ס"ח התשנ"ב, עמ' 214; התשס"א, עמ' 48.

(א) הוראות חוק-יסוד זה יחולו על הבחירות ועל כינון הממשלה, החל בבחירות לכנסת השש עשרה. (ב) בכפוף להוראות סעיף קטן (א), תהא תחילתו של חוק-יסוד זה ביום שתיכון הממשלה כאמור בסעיף קטן (א). (ג) על אף הוראת סעיף קטן (ב), תחילתו של סעיף 44 ביום פרסומו של חוק-יסוד זה.	.47	<p>תחילה
ותחולה</p> |
|--|------------|--------------------------------|